

Vraag 1 van 8

Hoe kan beleid en wetgeving minder ingewikkeld worden?

Voor veel burgers is de overheid onbegrijpelijk geworden. Er zijn veel verschillende overheidsorganisaties en daarnaast zijn ook aan private organisaties bepaalde publieke taken uitbesteed of opgedragen. Dat leidt tot ingewikkelde, verkokerde wetgeving en beleid en vervolgens weer tot versplinterde dienstverlening (met eigen al dan niet digitale loketten). Als beleid en wetgeving zo ingewikkeld is dat burgers door de bomen het bos niet meer zien, is dat een rechtsstatelijk probleem. Burgers weten de overheid dan niet goed te vinden en worden daardoor niet voldoende beschermd door en tegen de overheid. Deze ingewikkeldheid geldt in het bijzonder op het gebied van sociale zekerheid, fiscaliteit en het sociaal domein. De roep om het fiscale stelsel te vereenvoudigen, de toeslagen af te schaffen of de wetgeving in het sociaal domein te herzien is logisch, maar te gemakkelijk. Daarover zijn ook al verschillende rapporten verschenen en er lopen allerlei initiatieven waar met goede wil aan wordt gewerkt door betrokkenen, maar die hebben nog niet tot de gewenste vereenvoudiging geleid. Welke maatregelen zijn volgens u nodig om beleid en wetgeving structureel minder ingewikkeld te maken?

De overheid bestaat bij de gratie van zijn burgers. Als er een reden is om de burgers tegen de overheid te beschermen is er iets goed mis gegaan. Vanuit mijn achtergrond als specialist op het gebied van complexe technische systemen zie ik dat de overheid als geheel te complex is geworden. Het nadeel van complexiteit in techniek is dat de fabricage- en slijtage toleranties op de componenten elkaar mee of tegen kunnen werken waardoor het geheel anders gaat reageren dan bedoeld was. Als twee tandwielletjes ten opzichte elkaar 1mm speling hebben, dan hebben 10 van die tandwielletjes op een rij al 10mm speling. Datzelfde is te zien binnen de groep mensen die de overheid vormen. Mensen zijn uiteraard nog veel complexer dan tandwielletjes waardoor de organisatie als geheel heel erg uit zijn ontwerp kan lopen. Vaak wordt dan geprobeerd om met hulpmiddelen, (extra onderdelen, olie, klemmetjes) de organisatie soepeler en efficiënter te laten draaien. Hierdoor neemt de complexiteit echter alleen maar toe waardoor de oncontroleerbaarheid groter wordt. (toeslagaffaire). Dit is op te lossen door de hoofdstructuur anders in elkaar te steken (minder tandwielletjes op een rij) en op cruciale punten (en niet alleen op het eind) een meetmechanisme in te bouwen om te controleren of de speling niet te groot wordt. Ook mag je de afzonderlijk radertjes niet aankijken op de collectieve speling. Ik zie dat dat binnen overheidsorganisaties nu wel gebeurt, wat de sterke giftigheid binnen die organisaties verklaard. In de praktijk betekent dat, dat een organisatie(afdeling) uit niet meer dan 35 a

50 personen mag bestaan en maximaal 2 lagen diep mag zijn om nog zelfcontrolerend te zijn.

Uw reactie

Vraag 2 van 8

Welke wetgeving moet als eerste worden vereenvoudigd?

Bij de vorige vraag is toegelicht dat het stelsel van beleid en wetgeving de afgelopen jaren heel ingewikkeld is geworden. Dit geldt in het bijzonder voor wetgeving op het gebied van sociale zekerheid (bijvoorbeeld het aanvragen en gebruik maken van toeslagen en uitkeringen), fiscaliteit (ingewikkelde belastingregels en daarbij horende uitzonderingen) en het sociaal domein (het gebruik maken van sociale voorzieningen bijvoorbeeld op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning). Het is nodig om wetgeving te vereenvoudigen. Aan welke wetgeving moet hierbij prioriteit worden gegeven?

De hedendaagse wetgeving is een typisch voorbeeld van meer radertjes in het raderwerk stoppen om het perfect te laten lopen zonder naar de totale machine te kijken. De relevantie van de noodzaak van meer radertjes wordt m.i. onvoldoende vooraf onderzocht.

Voor de wetgeving in de breedte geldt dat getracht wordt die perfect te maken voor alle gevallen. Gezien de beschikbare componenten (en hun bijbehorende speling en slijtage) is dit onmogelijk. Accepteer dat en zorg dat er een reparatieploeg (bestaande uit leden van de volksvertegenwoordiging (en niet nog meer ambtelijke radertjes) die niet vastzit aan het ambtelijk wetgevend kader) beschikbaar is om de gevallen die niet door de wetgeving behandeld kunnen worden separaat op te pakken. Een dergelijke aanpak versneld het maken en implementeren van wetgeving en herkent toeslagaffaire achtige toestanden in de uitvoering veel sneller. Het is een illusie om te denken dat die helemaal te voorkomen zijn. Iedereen snapt dat. Ze moeten alleen snel opgelost worden.

Qua wetgeving die hiervoor als eerste in aanmerking komt is denk ik de stikstofwetgeving, met name de agrarische wetgeving een van de eerste die gebaat is bij een andere aanpak. De maatschappelijke voordelen van een oplossing hiervan zijn groot gezien het dominoneffect op andere activiteiten. Er is weinig discussie over de noodzaak om die aan te pakken, maar door een ontbrekend fijnmazige meetmethode en starre, vaak al lang achterhaalde volledig theoretische toekenningsmethoden is er niet.

Agariers met innovatieve oplossingen hebben geen incentive om te zoeken naar alternatieven; dat wordt immers alleen maar beloond met nog meer regelgeving en bureaucratie. Terwijl de oplossing zo simpel is: meten en op basis daarvan de bedrijfsvoering aanpassen.

Hoe kan bij maatwerk willekeur worden voorkomen?

Aan een belangrijk deel van de ambtenaren die veel contact met burgers hebben, worden twee botsende eisen gesteld. Aan de ene kant is de eis dat het niet uitmaakt welke ambtenaar een burger treft. Elke ambtenaar moet een burger gelijk behandelen. Aan de andere kant is het belangrijk dat een ambtenaar rekening houdt met de specifieke situatie van de burger. Dit noemen we maatwerk. Als een ambtenaar maatwerk levert, kan het ertoe leiden dat hij de ene burger anders behandelt dan een ander. Dus niet gelijk. Kortom, maatwerk en gelijk behandelen, levert voor de ambtenaar spanning op. Hoe moeten ambtenaren met deze spanning omgaan? Wat mag een burger daarin van een ambtenaar verwachten en wat niet?

Ja, dat kan niet. De vraag geeft antwoord op zichzelf. Als verondersteld wordt dat alle ambtenaren identieke machines zijn, dan kan het wel. Maar dat zijn ze niet. Het zijn mensen. Dus blijft als oplossing te voorkomen dat de willekeur te groot wordt. Dat is o.a. op te lossen door een tweede paar ogen op elke case, liefst door een niet-ambtenaar. Dat vergroot echter mogelijk onnodig de complexiteit. Beter lijkt het mij om bij die gevallen waar duidelijk problemen mee zijn, of waar meteen al blijkt dat die er gaan zijn bij een onafhankelijke commissie neer te leggen bestaande uit een afvaardiging van diegenen die verantwoordelijk zijn voor het opstellen van de betreffende wet- en regelgeving. Die zijn op de hoogte van de geest ervan en blijken er structurele fouten in te zitten dan komen die meteen boven en kunnen direct gecorrigeerd worden. Daarnaast komt dan de uitvoerings problematiek die vaak onbekend is bij de opstellers, of waar men te makkelijk aan voorbij gaat dan ook duidelijker in beeld, wat tot beter uitvoerbare wetgeving kan leiden. Wederom moet geaccepteerd worden dat er fouten gemaakt kunnen worden vermits er maar van geleerd wordt.

Vraag 4 van 8

Hoe kan het contact tussen burger en overheid worden verbeterd?

Een toegankelijke, begripvolle overheid en duidelijke overheidscommunicatie zijn belangrijke voorwaarden om burgers mee te

kunnen laten doen met de rechtsstaat. Deze voorwaarden staan echter onder druk. Een aanzienlijk deel van de inwoners van Nederland begrijpt de communicatie vanuit de overheid niet. Burgers weten daardoor niet of de overheid iets van ze verwacht, en als dat het geval is, wat ze dan precies moeten doen. Daarnaast voelen deze burgers zich in het contact met de overheid vaak niet echt gehoord en ervaren zij veel wantrouwen. Met welke concrete maatregelen kan het contact tussen de overheid en de burger worden verbeterd?

Integratie van burger en overheid; stel panels op van een doorsnede van de bevolking en laat die voorstellen van wetgeving en uitvoering beoordelen op hun draagkracht en uitvoeringshaalbaarheid. Enigzins vergelijkbaar met de jurysystemen die in het buitenland gebruikelijk zijn bij rechtzaken, maar dan vooraf.

Dat heeft zijn voor en nadelen maar zorgt wel voor snellere integratie, begrip en eventueel correctie.

Digitaal makkelijk te implementeren, waarschijnlijk moeten er wel trainingsmogelijkheden zijn voor betrokken burgers die aan een dergelijk traject deel willen nemen c.q. uitgekozen worden om aan een dergelijk traject deel te nemen

Bovendien digitaal makkelijk te implementeren, waarschijnlijk moeten er wel trainingsmogelijkheden zijn voor betrokken burgers die aan een dergelijk traject deel willen nemen c.q. uitgekozen worden om aan een dergelijk traject deel te nemen.

Zorg ook dat de contacten herkenbaarder zijn. Het is tegewoordig simpel mogelijk om een gezicht bij een stem aan de telefoon te creëren. Maak informatieaanvragen ook mogelijk via de diverse video platforms. Zet een agenda voor terug (video)bel mogelijkheid op de websites. Voeg meteen diverse taalmogelijkheden toe. Veel van onze van oorsprong allochtone medelanders zijn de taal helaas nog steeds niet goed machtig. Dat heeft bovendien als voordeel dat afspraken beter gepland kunnen worden en de wachttijden korter zijn. Het kan bovendien dan ook nog zo zijn dat er minder helpdeskmedewerkers mogelijk zijn. Vergeet niet de mogelijkheid toe te voegen online in het gesprek ingevulde formulieren direct in te vullen.

Vraag 5 van 8

Hoe kan doorprocederen door overheidsorganisaties worden verminderd?

Bij bezwaar- en beroepszaken tussen burger en overheid komt het regelmatig voor dat de overheid onnodig doorprocedeert, soms tot de hoogste rechter. Burgers ervaren dit als een enorme last. Dit is een gebrek in de rechtsbescherming die de overheid dient te bieden. Met welke concrete maatregelen kan doorprocederen door de overheid worden verminderd?

maak voor het doorprocederen een verplichting van een positief advies van een onafhankelijk burgerlijk panel noodzakelijk

ik zie een aantal oplossingen:

1) maak voor het doorprocederen een verplichting van een positief advies van een onafhankelijk burgerlijk panel noodzakelijk

2) indien een doorgeprocedeerde beroepszaak door de rechter ongegrond verklaard wordt, wordt diegenen die binnen het ambtelijk apparaat voorde beslissing verantwoordelijk was gedegradeerd met verlies van een deel van zijn loon of er volgt ontslag. Dat zal zorgen voor een ambtelijke afweging van de voors- en tegens op een zelfde niveau als prive personen dat moeten doen.

Vraag 6 van 8

Hoe kunnen te grote beloften van de politiek en overheid worden voorkomen?

Naar aanleiding van incidenten of een crisis bestaat bij de politiek en de overheid al snel de neiging om meer te beloven dan waar gemaakt kan worden of om maatregelen voor te stellen die niet mogelijk zijn onder het geldende recht. Denk bijvoorbeeld aan de zeer traag verlopende hersteloperatie toeslagen. Hierdoor ontstaat een tegenstelling tussen wat de overheid zegt en wat de overheid doet. Dit leidt uiteindelijk bij burgers tot een lager vertrouwen in de overheid. De rechtsstaat kan alleen goed werken als er sprake is van een goed samenspel tussen burgers en overheid. Als burgers geen vertrouwen meer hebben in de overheid kunnen ze afhaken. Het samenspel tussen burger en overheid valt dan stil. Dit ondergraaft de werking van de rechtsstaat. Hoe kan worden voorkomen dat politiek en overheid te grote beloften doen die niet kunnen worden waargemaakt?

Om te beginnen moet er geen paniekvoetbal gespeeld worden. Verder helpt het om de zeer complexe overheidsorganisatie te versimpelen. Zie ook eerdere vraag. Complexiteit vergroot ondoorzichtigheid en de mogelijkheid om bewust of onbewust zich ergens voor te verstoppen. Een niet transparante overheid wordt als onbetrouwbaar en een bedreiging gezien. Verder helpt het om de zeer complexe overheidsorganisatie te versimpelen. Een niet transparante overheid wordt, ook intern, als onbetrouwbaar en als een bedreiging gezien. Ook medewerkers wapenen zich daar tegen. Transparantie en zorgvuldigheid is belangrijker dan het hapsnap semi oplossen van problemen zonder het achterliggende uitvoerende deel goed te regelen.

Vanuit mijn achtergrond als specialist op het gebied van complexe technische systemen zie ik dat de overheid als geheel te complex is geworden. Het nadeel van complexiteit in techniek is dat de fabricage- en slijtage toleranties op de componenten elkaar mee of tegen kunnen werken waardoor het geheel anders gaat reageren dan bedoeld was. Als twee tandwielletjes ten opzichte elkaar 1mm speling hebben, dan hebben 10 van die tandwielletjes op een rij al 10mm speling. Datzelfde is te zien binnen de groep mensen die de overheid vormen. Mensen zijn uiteraard nog veel complexer dan tandwielletjes waardoor de organisatie als geheel heel erg uit zijn ontwerp kan lopen. Vaak wordt dan geprobeerd om met hulpmiddelen, (extra onderdelen, olie, klemmetjes) de organisatie soepeler en efficiënter te laten draaien. Hierdoor neemt de complexiteit echter alleen maar toe waardoor de oncontroleerbaarheid groter wordt. (toeslagaffaire). Dit is op te lossen door de hoofdstructuur anders in elkaar te steken (minder tandwielletjes op een rij) en op cruciale punten (en niet alleen op het eind) een meetmechanisme in te bouwen om te controleren of de speling niet te groot wordt. Ook mag je de afzonderlijk radertjes niet aankijken op de collectieve speling. Ik zie dat dat binnen overheidsorganisaties nu wel gebeurt, wat de vaak sterke giftigheid binnen die organisaties verklaard die dan de standaard intern en extern wordt. In de praktijk betekend dat, dat een organisatie(afdeling) uit niet meer dan 35 a 50 personen mag bestaan en maximaal 2 lagen diep mag zijn om nog zelfcontrolerend te zijn.

Vraag 7 van 8

Hoe kan de burger beter worden betrokken bij vormgeving van beleid?

In de Nederlandse democratische rechtsstaat is een belangrijk uitgangspunt dat iedere inwoner van Nederland invloed kan hebben op de uitoefening van overheidsmacht. Een zichtbare en heel bekende manier om deze invloed uit te oefenen, is het recht om volksvertegenwoordigers te kiezen. Daarnaast zijn er ook andere manieren om inwoners van Nederland in staat te stellen invloed op de overheidsmacht uit te oefenen. Een van die manieren is om inwoners van Nederland beter te betrekken bij het maken van beleid. Veel overheidsorganisaties investeren in deze betrokkenheid, bijvoorbeeld door het organiseren van internetconsultatie en inspraakavonden. Toch heeft de staatscommissie de indruk dat deze betrokkenheid beter kan, zodat de inwoners van Nederland meer invloed kunnen hebben op de uitoefening van overheidsmacht. Met welke concrete maatregelen kan de burger beter worden betrokken bij de vormgeving van beleid?

Werk met burgerpanels die wetsvoorstellen en uitvoeringsprocedures beoordelen. Wees vragende partij waar mensen tegenaan lopen, verzamel mensen met gelijklopende problemen en maak een inventarisatie. Uit mijn ervaring is er vaak sprake van een inhoudelijk informatievacuüm binnen de ambtenarij waardoor verkeerde beslissingen genomen worden. Ook betere communicatie over de mogelijkheden van internetconsultatie en inspraakavonden, met name ook in afgelegen gebieden is daarbij cruciaal. Ik had voor deze consulstatie zelfs nog nooit gehoord dat zoiets bestond. Neem uitnodigingen bijvoorbeeld op/mee bij het verzenden van belastingformulieren, maar dan wel als separaat anderskleurig document om te voorkomen dat e.e.a. direct aan de helaas nog steeds slecht functionerende belastingdienst gekoppeld wordt!

Vraag 8 van 8

Hoe kan worden gestimuleerd dat burgers, politici, bestuurders en ambtenaren een beter idee hebben van het belang van de rechtsstaat voor henzelf en de samenleving? En hoe kunnen burgers, politici, bestuurders en ambtenaren worden gestimuleerd dat ze gaan bijdragen aan het onderhoud van de rechtsstaat?

Vrijwel iedereen vindt de rechtsstaat belangrijk, maar de meeste mensen baseren dat belang op een vage notie van wat de rechtsstaat inhoudt. Dit geldt niet alleen voor burgers, maar ook voor politici, bestuurders en ambtenaren. Het leidt ertoe dat gesprekken over de rechtsstaat zich vaak beperken tot één invalshoek, dat mensen geen idee hebben wat de rechtsstaat voor hen kan betekenen, welke rol zij erin spelen of dat de rechtsstaat niet consequent wordt uitgelegd of voorgeleefd.

De staatscommissie ziet het als belangrijke eerste stap dat burgers, politici, bestuurders en ambtenaren de betekenis van de rechtsstaat kennen en omarmen. Daarmee staat zowel het idee als het belang van de rechtsstaat bij iedereen beter op het netvlies. De vraag is: met welke maatregelen kan worden gestimuleerd dat burgers, politici, bestuurders en ambtenaren hiervan kennis nemen en dit idee omarmen? En vervolgens: hoe zorgen we ervoor dat iedereen zijn bijdrage levert aan het onderhoud van de rechtsstaat? En kunt u dat specificeren naar burgers, politici, bestuurders en ambtenaren?

Zoals al aangegeven is de huidige complexiteit hoog. Dusdanig hoog dat waarschijnlijk maar een handvol mensen weten hoe alles, nationaal, regionaal, lokaal, beleidsmatig, uitvoerend enz. in elkaar zit. Daarmee gaat het boven de pet van 95% van de bevolking. De 5% (of minder) die het wel snapt, communiceert vaak op een dusdanig hoog niveau dat de rest het nog steeds niet snapt. Zelfs ik, met 3 titels voor en achter mijn naam, weet het niet. Om te beginnen moet er dus educatie zijn, op middelbare scholen, maar met name op internet en sociale media. Als je via Google zoekt op rechtstaat vind je 409.000 links, maar niet een die simpel uitlegt hoe het in elkaar zit. Sterker nog, op de eerste pages vind je alleen verwijzingen naar rechtbanken enz. Ook daar is het begrip "onder specialisten" dus zeker al niet duidelijk. Hoe kun je dan verwachten dat burgers begrip hebben en er aan willen participeren? De meeste mensen zien de rechtstaat op zijn best als een falend zwart gat waar je ver van weg moet blijven om te voorkomen dat je erin gezogen en vermorzeld wordt. Ik denk dat dat voor alle gevraagde categorieën wel geldt.

Als het al begint met onduidelijkheid over de definitie die voor iedereen anders is, dan moet je beginnen om die voor iedereen identiek te maken. Ik denk dat een grote marketing campagne dringend noodzakelijk is om in ieder geval wat kennis onder de bevolking te brengen. Gratis webinars, diplomas, certificaten, tegoedbonnen, korting op belasting, kwissen, wedstrijden, alles wat nodig is om in ieder geval eenzelfde basisbegrip te creëren. Vooral ook de link naar het functioneren, de betrokkenheid en menselijkheid in combinatie met de samenleving trekken. Daar is de samenleving sowieso aan toe.

Uw vraag om dit per overheidsgroep te definiëren geeft al aan dat er een enorm gat zit tussen de beleving van de opstellers van de bevraging en de realiteit. Het is alsof u de mensen vraagt welk type bouten ze graag in de motor van hun auto willen hebben. U gaat er al vanuit dat de bevolking de

verschillende bevoegdheden en mogelijkheden kent. Dat zal in de bulk van de gevallen helaas niet zo zijn.

Daarnaast heb ik gemerkt dat met name toezichthouders liever door in gesprek te gaan het probleem oplossen dan ellenlange stukken op te stellen met dreigende taal. Niet iedereen zal daarvoor geschikt zijn, maar geef ze in ieder geval de ruimte. Veiligheid is grotendeels een beleving!